

Sygn. akt I ACa 346/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 kwietnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Guzińska
Sędziowie:	SSA Elżbieta Lipińska (spr.) SSA Małgorzata Lamparska
Protokolant:	Teresa Wróbel - Płatek

po rozpoznaniu w dniu 24 kwietnia 2012 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa **J. P.**

przeciwko **T. M.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 16 listopada 2011 r. sygn. akt I C 213/09

1. **oddala apelację;**
2. **zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;**
3. **zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego we Wrocławiu na rzecz adv. A. S. kwotę 2.700 zł powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu w postępowaniu apelacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem zaocznym z dnia 5 czerwca 2009 roku Sąd Okręgowy we Wrocławiu zasądził od pozwanego na rzecz powoda 20.000 zł z ustawowymi odsetkami od 6 maja 2009 roku. W wyniku sprzeciwu pozwanego w dalszym postępowaniu Sąd ten ustalił następujący stan faktyczny:

Na przełomie lat 1996 - 2006 strony będąc długoletnimi kolegami zawarły ustną umowę pożyczki, na mocy której powód wręczał kilkakrotnie pozwanemu kwoty po 10.000 zł, 15.000 zł oraz 20.000 zł, co łącznie dało kwotę 200.000 zł. Pomimo wielokrotnych próśb ze strony powoda pozwany nie zwrócił powodowi pobranych pieniędzy. W związku z tym w dniu 8 września 2006 r. powód zażądał od pozwanego pisemnego pokwitowania pobrania pożyczki. Pozwany

własnoręcznie na piśmie oświadczył, iż pożyczył od powoda 200.000 zł, że spłaci je w ciągu 10 lat z odsetkami, a przez 10 lat płacił odsetki w wysokości 1800 zł miesięcznie.

Pismem z 1 sierpnia 2008 r. pełnomocnik powoda wypowiedział umowę pożyczki pozwanemu i zażądał jej zwrotu, wysyłając wezwania do zapłaty na dwa znane powodowi adresy pobytu pozwanego. Powód ustalił adres zamieszkania pozwanego w Departamencie (...) i Administracji Urzędu Miejskiego we W..

Pozwany jest winien pieniądze nie tylko powodowi, ale też innym znajomym. Od 2002 roku leczył się on w poradniach psychiatrycznych w związku z pojawiającymi się i nasilającymi zaburzeniami psychiatrycznymi. U pozwanego zdiagnozowano nerwicę lękową z napadami paniki. W późniejszym okresie pojawiły się również stany depresyjne. W wyniku podjętego leczenia nie uzyskano pełnej remisji choroby. Pozwany w okresie choroby cały czas leczył się farmakologicznie i pozostawał pod stałą opieką lekarza specjalisty.

W oparciu o opinię biegłego Sąd Okręgowy ustalił, że pozwany w chwili składania oświadczenia woli zawartego w piśmie z dnia 8 września 2006 r. nie znajdował się w stanie wyłączającym świadome bądź swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli. Cierpi on z powodu zaburzeń psychicznych, zaburzeń lękowych z napadami paniki, występujących objawów wegetatywnych, wtórnego strachu przed śmiercią, obawy przed przebywaniem samemu. U pozwanego rozpoznano nerwicę, która nie wyłącza świadomości podjęcia decyzji. Pozwany składając oświadczenie w dniu 8.09.2006 r. wiedział, gdzie się znajduje, z kim rozmawia, jaka jest treść pisma i czego dotyczy. Przy składaniu oświadczenia u pozwanego nie wystąpiła całkowita niemożność funkcjonowania. W 2006 roku stan somatyczny pozwanego nie był tak poważny, jak obecnie, nie istniały realne powody typu zagrożenia życia powodujące dodatkowy stres. Okoliczności spisania oświadczenia nie wskazują na zaistnienie wyjątkowej sytuacji, jaką jest wyłączenie swobody podjęcia decyzji i wyrażenie woli w nerwicy z lękiem panicznym. Leki, które zażywa pozwany, były stosowane w dawkach terapeutycznych i nie mogły spowodować zaburzeń świadomości u pozwanego.

Pozwany posiadał 25% udziałów w kamienicy przy ulicy (...), była to kamienica kupiona przez (...) spółkę (...) i została sprzedana w 1996 roku. Nie otrzymał żadnej kwoty tytułem sprzedaży tej kamienicy. Na dzień 17.11.2010 r. nie posiada żadnego majątku oprócz samochodu marki T. 1.4 z 1994 r., nie jest właścicielem ani współwłaścicielem żadnej nieruchomości od 2006 r. Z zaświadczenia z dnia 24 lutego 2010 r. wynika, iż zawiesił działalność gospodarczą, a z zaświadczenia z (...) Bank (...) S.A., iż w dniu 18.09.2006 r. został zamknięty rachunek bankowy bieżący należący do PHU (...).

Stan zdrowia pozwanego uległ pogorszeniu. W chwili obecnej wymaga on opieki, przeszedł operację, leczy się w sanatoriach, ma rozpoznaną miażdżycę.

Przy takich ustaleniach Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługuje na uwzględnienie niemal w całości. W punkcie I wyroku Sąd uchylił jedynie wyrok zaoczny z 5 czerwca 2009 r. w części zasądzającej odsetki ustawowe od kwoty 200.000 zł za okres od 6 maja 2009 r. do dnia 19 lipca 2009 r. i w tym zakresie powództwo oddalił, albowiem dopiero w tej dacie został skutecznie doręczony pozwanemu odpis pozwu. Za materialnoprawną podstawę roszczenia uznał Sąd art. 720 k.c. W niniejszej sprawie forma pisemna nie została dochowana, jednak fakt udzielenia pożyczki został potwierdzony dokumentem prywatnym przedłożonym przez powoda.

Sąd ocenił, iż strony zawarły ustną umowę pożyczki. Okolicznością bezsporną było, że na przełomie 1996-2006 roku strony dokonywały rozliczeń finansowych na kwoty 10.000 zł, 15.000 zł, 20.000zł. Sąd oparł się w tym zakresie na przesłuchaniu stron, jak też na przedłożonym przez powoda dokumencie prywatnym, z którego wynikało, że powód udzielił pozwanemu pożyczki na kwotę 200.000 zł. W pierwszym momencie pozwany zaprzeczał autentyczności tego dokumentu, jak też kwestionował skuteczność wypowiedzenia umowy pożyczki z uwagi na niedołączenie pełnomocnictwa. W trakcie procesu, po ustanowieniu dla pozwanego pełnomocnika z urzędu, pozwany zmienił stanowisko, i podniósł, że nie przeczy treści przedmiotowego pisma i nie zgłasza dowodu przeciwko lub ponad osnowę tego dokumentu. Pozwany zaznaczył, że pismo to sporządził na wyraźną prośbę powoda, który treść tego pisma mu podyktował, jednak wywodził, iż w dacie sporządzenia oświadczenia z dnia 8 września 2006 r. znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji. Potwierdzeniem tego faktu miał być dowód z opinii

biegłego z zakresu psychiatrii, w opinii tej jednak biegły uznał, że w chwili składania oświadczenia woli pozwany nie znajdował się w stanie wyłączającym świadome bądź swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli. Sąd I instancji uznał tę opinię za w pełni wiarygodną i przyjął wnioski opinii jako swoje ustalenia. Jednocześnie na podstawie art. 217 § 2 k.p.c. Sąd oddalił wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego psychiatry, gdyż wydaną opinię uznał za w pełni wiarygodną, a pozwany skutecznie nie zakwestionował jej wniosków.

W związku z powyższym Sąd I uznał, iż w chwili składania oświadczenia woli zawartego w piśmie z dnia 8 września 2006 r. pozwany nie znajdował się w stanie wyłączającym świadome bądź swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli. Pozwany nie zaprzeczył twierdzeniem powoda, iż pożyczał od niego wielokrotnie kwoty 10.000 zł, 15.000 zł, 20.000 zł, a nie zdołał przedstawić żadnego dowodu potwierdzającego uregulowanie tych zobowiązań finansowych. Jednocześnie Sąd I instancji podkreślił, że pozwany nie próbował uchylić się od skutków prawnych swojego oświadczenia woli, pomimo iż od 2006 roku upłynęło ponad 5 lat. Zmiany stanowiska pozwanego w sprawie cyt. oświadczenia osłabiają zdaniem Sądu wiarygodność jego zeznań.

W ocenie Sądu nastąpiło skuteczne wypowiedzenie umowy pożyczki przez powoda, dokonane przez jego pełnomocnika. Pełnomocnictwo zostało udzielone przez powoda adwokatowi A. K. w dniu 1 sierpnia 2008 r., a więc przed wypowiedzeniem umowy pożyczki pozwanemu T. M. i obejmowało swym zakresem składanie oświadczeń woli w imieniu powoda oraz prowadzenie we wszystkich instytucjach i instancjach spraw o zwrot pożyczki i zapłatę przeciwko T. M.. Za okoliczność, która uzasadnia odstąpienie przez pożyczkodawcę od umowy i odmowę wydania pożyczkobiorcy przedmiotu pożyczki, uznał Sąd zły stan majątkowy pożyczkobiorcy, którego sytuacja materialna od 2006 roku pogorszyła się znacznie. Nie bez znaczenia dla Sądu pozostawał fakt, iż pozwany pożyczał pieniądze również od innych osób i nie regulował swoich zobowiązań. Tak zeznał powód, a prawdziwość jego zeznań potwierdza dopuszczony dowód z akt Prokuratury Rejonowej W., z których wynika, iż T. M. pożyczył pieniądze m.in. od A. B., któremu także nie zwrócił długu. Wszystkie te okoliczności poddają w wątpliwość możliwości zwrotu pożyczki przez pozwanego z powodu jego złego stanu majątkowego, co skutkowało uznaniem, iż wypowiedzenie umowy pożyczki było skuteczne.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 347 k.p.c. Sąd uchylił wyrok zaoczny w części zasądzającej odsetki ustawowe od kwoty 200.000 zł za okres od 6 maja 2009 roku do 19 lipca 2009 roku i w tej części powództwo oddalił, w pozostałej zaś części wyrok ten utrzymał w mocy.

Apelację od tego wyroku złożył pozwany, zaskarżając go w części tj. w punkcie I i II, zarzucając:

I. naruszenie prawa procesowego, które miało wpływ na treść wydanego orzeczenia, a to:

1. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego sprawy i błędne przyjęcie, że opinia biegłego z dnia 26 marca 2011 roku, jak również ustna opinia uzupełniająca z dnia 2 listopada 2011 roku, są spójne, logiczne i konsekwentne oraz można na nich oprzeć wniosek, że pozwany w dniu 8 września 2006 roku, składając oświadczenie woli w dokumencie potwierdzającym istnienie zobowiązania, nie znajdował się w stanie wyłączającym świadome bądź swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli, podczas gdy analiza zebranego w sprawie materiału dowodowego, jak również wnikliwa ocena merytorycznej treści opinii biegłego winna prowadzić do wniosku, że opinia jest niepełna i nie opiera się na całości zebranego materiału dowodowego, jak również zawiera założenia hipotetyczne niedające podstaw do formułowania jednoznacznych wniosków co do opisu stanu psychicznego pozwanego w dacie sporządzania oświadczenia, pominięcie zeznań pozwanego, w zakresie, w jakim wyjaśniał on nieistnienie zobowiązania, tj. tej części, w której wskazywał, że bieżące spłaty pożyczek i regulowanie dotychczasowych zobowiązań, dawały powodowi możliwość udzielania pozwanemu dalszych pożyczek, co miało wskazywać z logicznego punktu widzenia, że po stronie pozwanego nie istnieje zobowiązanie względem powoda na łączną kwotę 200.000 zł;

2. art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c. poprzez bezzasadne oddalenie wniosku dowodowego pełnomocnika pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego psychiatry na okoliczności, na jakie została sporządzona dotychczasowa opinia biegłego, pomimo że analiza merytorycznej treści i wniosków końcowych opinii tak pisemnej,

jak i ustnej, prowadzić musi do wniosku, że nie odnosi się ona do całości zebranego w sprawie materiału dowodowego, jak również oparta jest na hipotetycznych założeniach nieopartych o dokumentację medyczną oraz zeznania pozwanego, co powoduje, że nie można na podstawie dotychczasowej opinii jednoznacznie określić stanu psychicznego pozwanego w trakcie składania przez niego oświadczenia woli w dokumencie prywatnym z dnia 8 września 2006 roku, jak również opinia ta nie wyjaśnia logicznego toku rozumowania prowadzącego do sformułowanych w niej wniosków końcowych;

3. art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nieodniesienie się w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia do logicznych zeznań pozwanego dotyczących bieżących spłat powodowi udzielanych pożyczek, warunkujących udzielanie dalszych pożyczek, faktu umorzenia postępowania przygotowawczego względem pozwanego, obejmującego okoliczności rozpatrywane w niniejszej sprawie oraz wykazania, dlaczego w ocenie Sądu opinia pisemna i ustna biegłego, pomimo zgłoszonych do nich zastrzeżeń, stanowią podstawę do przyjęcia, że pozwany nie znajdował się w dniu 8 września 2006 roku w stanie wyłączającym świadome bądź swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli, podczas gdy powołany przepis nakłada na Sąd orzekający obowiązek odniesienia się do podania przyczyn, dla których jednym dowodom dał wiarę, a innym odmówił wiarygodności oraz mocy dowodowej;

II. naruszenie prawa materialnego, a to:

1. art. 82 k.c. poprzez jego niezastosowanie i błędne przyjęcie, że pozwany w chwili składania oświadczenia woli w dokumencie prywatnym w dniu 8 września 2006 roku znajdował się w stanie pozwalającym na świadome bądź swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli, podczas gdy prawidłowa ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego, w tym wnikliwa analiza dokumentacji medycznej pozwanego, pozwalała na wyprowadzenie wniosku o zaistnieniu przesłanek z art. 82 k.c., dających podstawy do przyjęcia, że to oświadczenie woli jest nieważne, albowiem pozwany znajdował się w stanie wyłączającym świadome bądź swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli;

2. art. 74 § 1 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie w ramach ustalenia, że powód uprawdopodobnił za pomocą pisma dokonanie czynności prawnej, tj. zawarcia umowy pożyczki, której forma była zastrzeżona dla celów dowodowych, w oparciu o błędnie poczynione ustalenia faktyczne, zakładające iż pozwany w chwili składania oświadczenia woli w dokumencie prywatnym w dniu 8 września 2006 roku znajdował się w stanie pozwalającym na świadome bądź swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli.

Wniósł o:

- uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji

ewentualnie

- zmianę zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i uchylenie wyroku zaocznego z dnia 5 czerwca 2009 roku oraz oddalenie powództwa w całości.

Nadto na zasadzie art. 381 k.p.c. w zw. z art. 162 k.p.c. wniósł o

dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dodatkowej opinii innego biegłego z zakresu psychiatrii na okoliczność ustalenia, czy pozwany w dacie sporządzenia oświadczenia z dnia 8 września 2006 roku znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli w zakresie dotyczącym sporządzonego oświadczenia.

Wniosek ten Sąd Apelacyjny uznał za nieuzasadniony. Ustalenia Sądu I instancji zasługują na akceptację i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne. Zarzuty pozwanego do opinii biegłego w istocie sprowadzają się do polemiki z jej wnioskami, jednak jest to polemika prezentująca jedynie własne, nieumotywowane wiedzą medyczną, subiektywne stanowisko pozwanego. W swojej opinii, a także ustnej opinii uzupełniającej, biegły psychiatra wskazuje wyraźnie, że okoliczności sprawy, a w szczególności fakt, że pozwany nie unikał rozmów z powodem na temat długu, dowodzą, iż nie wzbudzały one w nim lęku. Biegły stwierdza, że „zachowanie pozwanego opisane w aktach i zrelacjonowane przez niego

samego, nie świadczyło o tym, aby w momencie tej rozmowy z powodem i sporządzania pisma z podpisaniem się pod nim wystąpił na tyle poważny atak paniki, aby uzasadniał wyłączenie swobody.”(k. 264 v.). Opinię tę Sąd Okręgowy słusznie uznał za trafną, wyczerpującą i niebudzącą wątpliwości, które miałyby skutkować dopuszczeniem dowodu z kolejnej opinii. Powyższe stanowisko przesądza także o bezzasadności zarzutu naruszenia prawa materialnego - art. 82 k.c.

Stanowisko to skutkować musi także uznaniem za niezasadne zarzutów naruszenia art. art. 233 § 1 i 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c.

Za bezzasadny uznał Sąd Apelacyjny również zarzut naruszenia art. 328 § 2 kpc poprzez nieodniesienie się w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia do zeznań pozwanego dotyczących bieżącego spłacania powodowi przez pozwanego udzielanych pożyczek, rzekomo warunkującego udzielanie dalszych pożyczek. Zeznania te, niepotwierdzone żadnymi innymi dowodami, nie mają znaczenia z uwagi na treść podpisanego przez powoda oświadczenia z 8 września 2006 roku. Pozwany nie potrafił wyjaśnić, jakie kwoty dokładnie i kiedy rzekomo zwracał powodowi, a tym bardziej przedstawić na tę okoliczność dowodów. Skoro tak, za jedyny dowód potwierdzający udzielenie pożyczki i jej wysokości uznał Sąd Okręgowy słusznie złożone przez niego oświadczenie. Także fakt umorzenia postępowania przygotowawczego względem pozwanego pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, bowiem fakt niepopelnienia przestępstwa (przy czym umorzenie postępowania przygotowawczego nie jest wiążące dla sądu w sprawie cywilnej) nie jest tożsamy z brakiem zobowiązania cywilnego.

Powyższe stanowisko przesądza także o bezzasadności zarzutu naruszenia prawa materialnego – art. 74 § 1 kc. Wbrew twierdzeniom pozwanego Sąd I instancji słusznie ocenił, że powód uprawdopodobnił za pomocą pisma zawarcie umowy pożyczki, a pozwany nie wykazał ani jej zwrotu ani faktu, aby w chwili składania oświadczenia woli w dniu 8 września 2006 roku znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli.

Z powyższych względów na podstawie art. 385 kpc Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji.

Orzeczenie o kosztach oparto na art. 98 kpc, a orzeczenie o kosztach zastępstwa z urzędu na § 19. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. (Dz. U. nr 163, poz. 1348 z dnia 3 października 2002 r.)